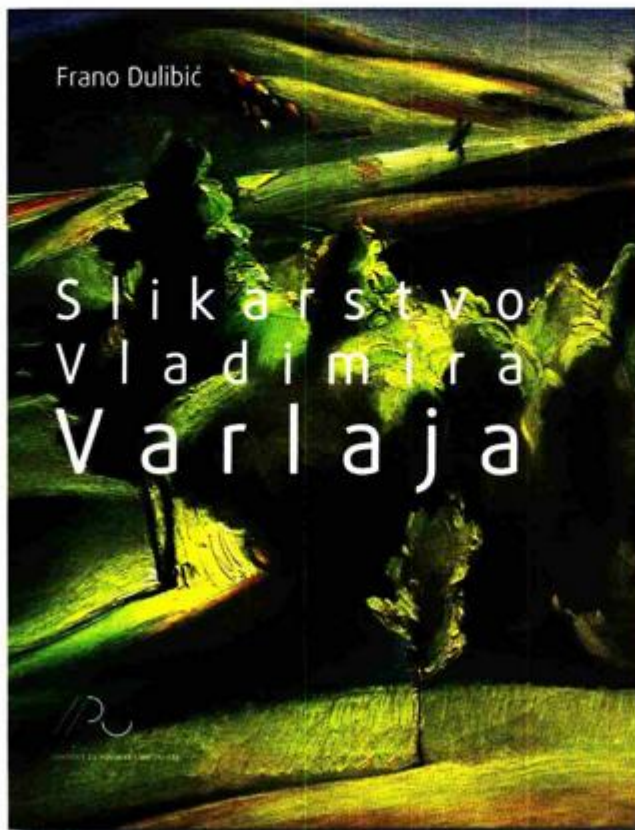

Vladimir Varlaj: Pionir magičnog realizma

Anita Zlomislić // Foto: Milan Drmić

Varlajevu slikarskom formiranju, međutim, moguće je imati samo predodžbu jer dokumentacija i mladenački radovi nisu sačuvani. Unatoč toga, Dulibić je pokušao rekonstruirati slikareve početke (period do 1919.) pomoću četiri rada. Na njima su izraziti utjecaji Tomislava Krizmana, kod kojega je zajedno s Vilkom Gecanom i Milivojem Uzelcem polazio privatnu Školu za crtanje, grafiku i slikarstvo (1911./1912.). Dulibić u njima prepoznaje naznake kasnijeg, Varlajeva zrelog slikarstva. Varlajev boravak u Pragu, u isto vrijeme kada su ondje boravili Uzelac, Gecan i Trepše, bio je presudan da ga likovna kritika 60-tih smjesti unutar *Grupe četvorice*. Praška četvorica, međutim, nisu uopće bili grupa, autori koji se u nju svrstavaju nikada nisu zajednički djelovali niti izlagali. Dulibić je u pokušaju rekonstrukcije Varlajeva boravka u Pragu naišao na izvore koji osporavaju važnost Grupe u Varlajevu formiranju, a pored toga, ističe kako je slikar imao puno više likovnih srodnosti s članovima *Grupe nezavisnih umjetnika*, nego s tzv. Praškom četvoricom. To su prije svega Vladimir Becić, Jerolim Miše i Zlatko Šulentić. Pri tom, dokazuje da je upravo Varlaj, oformljujući svoj stil već 1919. na VII. proljetnom salonu, bio pionir magičnog realizma u našoj sredini, a ne tek puki sljedbenik, kako se dugo vremena mislilo. Varlaj je svoju inspiraciju jednako crpio iz slikarstva Bruegela i Rembrandta, njemačkog romantizma, Cézannea, Deraina i Alexandera Kanoldta, pa je njegovo slikarstvo proizvod raznih utjecaja, a sličnosti sa suvremenima odraz su vremena i globalnog povratka čvrstom

Frano Dulibić, *Slikarstvo Vladimira Varlaja*, Nakladnik: Institut za povijest umjetnosti, Urednik: Andrej Žmegač, 208 str., meki uvez, Zagreb, 2011.

Maslinik, akvarel, 51x63,5 cm

redu i figuraciji u slici vremena nakon I. svjetskog rata, s osobitim utjecajem ekspresionizma i magičnog realizma, zaključuje Dulibić. Tijekom monografskog istraživanja, autor je pronašao fotografije koje je

Varlaj koristio kao predložak slikama *Sljeme s Vrbovca* i *Motiv iz starog Vrbnika*. Time se, kako ističe autor, Vladimir Varlaj nadovezuje na niz hrvatskih slikara koji su se koristili fotografijom kao pomoćnim sredstvom.

Slikarstvo krajolika središnja je tema Varlajeva opusa pa tako i monografije. U dramatičnim se prikazima prirode očituju slikareva sumorna duševna stanja. Unutar te teme Dulibić prepoznaje pet cjelina, među kojima se kao najznačajniji motiv izdvaja planina Klek. Pored opisa i analiza slika, povijesnih istraživanja i recepcije u likovnoj kritici, autor donosi najstariji opis Kleka iz 1842. Ognjeslava Ostrožinskog koji pored antropomorfnog izgleda planine, spominje legende o divovima, vješticama, vilama i nimfama, kasnije spominjanim i od Augusta Šenoe u opisu iz 1873. Osim izgledom, vjerojatno je Varlajeva osjetljiva i bolećiva narav i sama bila privučena tom mitskom atmosferom Kleka koji je, kao ključni motiv slikareva stvaralaštva, autor monografije obradio živo i plastično, zanimljivo ne samo stručnoj publici. Osim pejzaža, autor nije zanemario niti manje značajne tematske cjeline unutar slikareva opusa kao što su mrtve prirode, portreti i autoportreti.

Vladimir Varlaj, čijih je petnaest godina najplodnijeg stvaralaštva (1919. - 1934.), postalo jednim od vrhunaca hrvatskog slikarstva krajolika, za života nije imao niti jednu samostalnu izložbu. Prva samostalna izložba održana je posthumno 1969. godine, a okupila je nekoliko djela iz fundusa Moderne galerije. Prvi cjeloviti prikaz slikareva stvaralaštva dao

U ciklusu *Studija i monografija* koje izdaje Institut za povijest umjetnosti, izašla je 40. po redu knjiga, monografija slikara Vladimira Varlaja. Autor monografije Frano Dulibić knjigu je koncipirao u tri cjeline: *Formiranje slikarskog izraza Vladimira Varlaja*, *Slikarstvo krajolika* i *Prilozi*, među kojima posebno treba naglasiti iscrpnu i nadasve korisnu studiju o slikarevoj recepciji u likovnoj kritici.

Plava ulica,
ulje na platnu,
44x60,3 cm

je Grgo Gamulin u knjizi *Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća*. Dulibić se u knjizi višekratno osvrće na važnost retrospektivne izložbe u Umjetničkom paviljonu koju je 1992. priredio

stvaralaštvo. Ta je izložba ujedno i bila poticaj za magistarski rad Frane Dulibića, a potom i nastanak ove monografije.

Knjiga Frane Dulibića svojim iscrpnim sinteznim pregledom,

loga koje dodatno obogaćuju uvid u slikarevo stvaralaštvo, donosi nova saznanja i razbija neke povijesne predrasude vezane za ovog, jednog od najistaknutijih slikara krajolika u hrvat-

Dubrovnik, 1923.
ulje na platnu,
55x68 cm

Tonko Maroević. Na izložbi je prikupljeno preko stotinu slikarevih djela te je tako omogućen cjelovit uvid u Varlajevo

metodološki sustavno, preko likovnih i komparativnih analiza, iscrpnog presjeka likovne kritike te važnih biografskih pri-

skom slikarstvu. Pored toga, važan je prilog poznavanju hrvatskog slikarstva prve polovine 20. stoljeća. ■